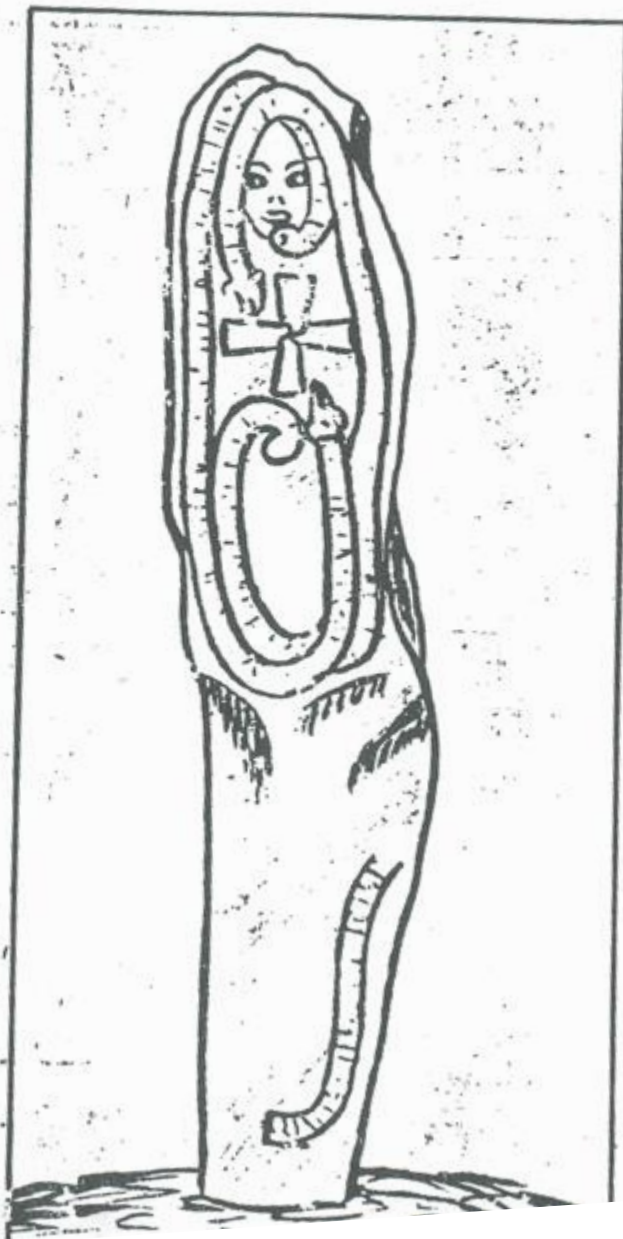

*"...än i dag kan man
se syster Gerthruds
ögon lysa vid
Varpsundsstenen"*

När nunnorna på Skokloster, på grund av trångboddhet måste upprätta filial på Nyborg, fick den ganska nyinvidga nunnan Gerthrud följa med dit. Visst kändes det lite ängsligt att lämna den lugna tillvaron på klostret i Sko, för det ganska primitiva Nyborg. Visserligen hade ordensbröder från Sigtuna varit där för att ställa i ordning för inflyttningen men trivsamt kunde man då inte påstå att det var.

Några egna celler att dra sig tillbaka i fanns inte. Inte heller något riktigt lavatorium. Antingen fick man tvätta sig ute vid brunnen eller också hämta vatten i några ämbar så att man åtminstone under vintertiden kunde vistas inomhusvid den dagliga morgontvagningen.

Om nu syster Gerthrud varit en vanlig nunna som bara gick och rabblade böner dagen i ända, hade ju allt varit bra. Men nu var det ju så att syster Gerthrud redan vid knappt nitton års ålder redan kunde läsa och skriva, både svenska och latin. Dessutom hade hon ett guldkors hängande i en tjock guldkedja om halsen närmast kroppen.

I vanliga fall fick nunnorna inte bära dyrbarheter av detta slag, men den som betalat hennes ingift hade bestämt att hon inte fick skiljas från detta kors. Klostret behövde ju pengar och därför gjordes ibland vissa undantag från reglerna. Av detta kunde man förstå att hon måste vara av något högre börd än de andra nunnorna. I motsats till de övriga nunnorna hade syster Gerthrud också en alldeles egen vilja och egna åsikter om saker och ting. Kanske var det en av orsakerna att hon flyttades hit till Nyborg. Hon hade nämligen dristat sig att anmärka på renhållningen i refektoriet.

När hon vid ett annat tillfälle frågade abbedissan om de obligatoriska rapningarna efter maten påbjudits för att hedra vår herre eller kokerskan, fick hon en skarp tillrättavisning. När abbedissan sedan om den i hennes tycke uppstudsiga nunna för en av stiftelsens präster kunde denne dock inte återhålla ett leende. Han hade själv tänkt på samma sak flera gånger, vilket han även sa till abbedissan. Hon fick ju svälja förtreten men lovade sig att denna nunna skulle hon göra sig kvitt så fort hon kunde.

När Nyborg tillkom som ny filial fick hon sitt tillfälle. Redan från första stund på Nyberg blev syster Gerthrud ett slags arbetsledare. Inte för att hon ville befalla över andra. Hon gjorde tvärtom själv de grävsta sysslorna, utan därför att hon insåg vad som borde göras. Själv gick hon alltid i spetsen och behövde sen bara fråga om någon ville hjälpa till. Snart såg alla att det blev trivsammare överallt. Även den tillförordnade abbedissan, som för övrigt var av en helt annan typ än den på Skokloster uppmuntrade Gerthrud i vad hon företog sig. En sak som blev ganska knepig var de enskilda cellerna, bönerummen, där man kunde få vara i avskildhet från den övriga världen någon stund på dagen. Efter mycket grubblande hit och dit ordnade sig även den saken. I ett rum som gränsade till dormitoriet fanns en rad väggfasta skåp. Om man tog bort alla hyllorna i dessa, kunde man faktiskt använda dem som dom dom var. Visserligen blev det ganska trångt men man fick ändå sitt eget lilla krypin.

När allt var färdigt kom prästen i Övergran på inspektion. Både fader Bengt, som han kallades, och abbedissan måste ju berömma de flitiga nunnorna, men uppmanade dem att pröva de nya cellerna med en stunds bön. Berömmet kunde annars lätt stiga för högt, menade fader Bengt.

Syster Gerthrud var verkligen gudfruktig som en nunna borde vara, men istället för att bara läsa böner brukade hon även läsa några rader ur sin bibel. Om hon ville ha svar på någon fråga, eller ett råd i något fick hon det genom att blunda och slå upp nya testamentet. När hon denna gång slog upp sin bibel och började läsa, var det inte som hon först trodde, Johannes 17 kap 24 versen, utan det var apostlag 17 kap 34 versen.

Det handlade om att Paulus hade träffat en Atenare vid namn Dionysius Areopagita. Just det namnet hade hon hört förut. Det måste ju vara samma man som sedermera blev biskop i Aten. Hans skrifter brukade ofta citeras jämte bibeln. Detta måste ju vara en fingervisning. Kanske det betydde att hon nu kunde fortsätta med det som abbedissan i Sko förbjudit därför att det var ett djävulens påfund. Att syssla med det som stod skrivet i den heliga skrift kunde väl inte vara synd. I uppenbarelsbokens 13 kap stod det ju tydligt och "här gäller det att vara vis, den som har förstånd, han räkne ut betydelsen av vilddjurets tal, ty det är en människas tal, och dess tal är sexhundra sextisex.

Nästa dag kom en klosterbroder vandrande från Alvastra. Eftersom han tillhörde samma orden, cisterciensorden, tilläts han stanna över natten i det s k eremitaget, en liten stuga vid sjöstranden.

Efter middagsmålet fick syster Gerthrud tillfälle att samtala med broder Olof i parlatoriet. Egentligen var det ju fråga om bikt. När broder Olof fick höra att hon var intresserad av denna vetenskap som kallades gnosticism svarade han det inte alls var synd att syssla med det som stod att läsa i den heliga skrift.

Dock framhöll han att det kunde vara ganska svårt om man inte behärskade det språk bibeln från början skrevs på. Själv hade han börjat med vanliga runor. Där har man att lära sig endast 16 tecken Dessutom har man fördelen av att redan kunna själva språket. Broder Olof gav henne en snabblektion i de vanliga 16 tecknen samt de tre tilläggs runorna. Samtidigt påpekade han vilka magiska krafter dessa kan få.

Man måste ovillkorligen följa vissa regler. Så måste man alltid hålla i minnet att talet två är det demoniska, talet tre det gudomliga, nio är nödtvånget och talet tio slutligen är dödens tal. Syster Gerthrud som gjort noggranna anteckningar, lärde sig snart alla tecken utantill. Ett par veckor efter broder Olofs besök kände hon sig mogen att pröva sina kunskaper.

Vid Varpsund fanns det ju en hög runsten som de brukade passera på väg till kyrkan i Övergran. När det mesta nu var färdigt på Nyborg, lyckades syster Gerthrud övertyga abbedissan om nyttan av en daglig långpromenad. På sin fötsta promenad gick hon naturligtvis till Varpsund. Första gången kunde hon ju inte tyda alla tecken, men efter någon tid gick det ganska bra.

Oh, vad hon tyckte det var synd om dessa ynglingar som reste stenen efter sin fader. Denne Gunleif, ven var han? Ju mer hon tänkte på honom, ju tydligare tyckte hon sig kunna se hans bild. Underligt nog blev det frälsarens bild hon såg varje gång. Hon bad till gud att han måtte lösa henne från denna förbannelse men ingenting hjälpte. Hon såg i alla fall samma bild framför sig. Nu måste hon få frid i sin själ. Fastän sommaren nu började lida mot sitt slut och det blev mörkt ganska tidigt, gick hon utan rädsla till Varpsund. I händerna höll hon två ljus som hon vid framkomsten skulle tända för att ännu en gång läsa inskriften. Kanske hon hade läst eller gjort något annat som broder Olof varnat henne för.

Framme vid Varpsundstenen tände hon sina ljus och ställde sig för att betrakta inskriften. Just som hon sträckte upp båda händerna med ljusen i för att bättre se den övre slingan, hördes steg nere på vägen. Hon kröp så nära stenen hon kunde för att gömma sig. Tänk om någon fick se henne, en nunna, vid denna sena timme. I hastigheten glömde hon att släcka ljusen som hon höll i sina uppsträckta händer.

När stegen upphörde och någon frågade: Är det en människa eller något annat, blev hon stel av skräckoch kunde inte få ett ljud över läpparna. Nu hörde hon att det var den myndige fader Bengt som med hög röst började läsa böner som kunde häva trolldom och andra djävuliska ting. Syster Gerthrud kände det som själva stenen öppnade sig för att skydda henne. Hon kände ingen kyla eller

något obehag. Och fastän hon nu förstod att hon aldrig mer skulle återvända till det jordiska kände hon ingen saknad.

Härinne fann hon värme och sinnesro. Nu fick hon vara hos den hon älskade, om det var Kristus eller Gunleif visste hon inte. För henne hade de två blivit samma person. När fader Bengt om en stund vågade sig upp på kullen fann han ingenting, Men när han väl kommit ner på vägen kunde han nästan våga sin själs salighet på att två ögon eller ljus som lyste från översta delen av stenen.

Många undrade förstås hur denna nunna kunde försvinna så spårlöst. Många trodde att hon i mörkret fallit ner i vattnet och drunknat. Många andra förklaringar fanns ju även. Men konstigt nog kan man än idag se Gertgruds ögon lysa vid Varpundstenen. Jag vet inte om man skall säga, tyvärr eller lyckligtvis, är det inte vem som hels förunnat att se detta. Man måste vara troende på ett visst sätt. Det finns ju folk som inte vågar tro på det dom ser. Inte ens på lysmasken.

Gunnar Fornstedt
(Avskrift)